

Predarea materiei „Istoria evreilor. Holocaustul” în clasele cu predare în alte limbi decât română

Context

Introducerea disciplinei „Istoria evreilor. Holocaustul” ca materie obligatorie în învățământul liceal reprezintă un pas major în consolidarea educației istorice și civice în România. Este o materie care a fost introdusă în contextul participării Regatului României la Holocaust în perioada 1941-1944. Ca urmare, ministerul educației a aprobat un ordin „privind aprobarea programei școlare pentru disciplina de studiu obligatorie *Istoria evreilor. Holocaustul*, clasa a XI-a/a XII-a, învățământ liceal și profesional,” care a fost publicat în Monitorul Oficial al României la data de 9 august 2023.¹ Materia a fost introdusă în curriculumul școlar începând cu anul școlar 2023-2024.

Până la emiterea Ordinului a existat doar un singur manual de istoria evreilor (disciplina fiind predată anterior, până în 2023, ca materie opțională).² Ulterior, oferta educațională s-a diversificat, fiind publicate încă cinci manuale, toate în anul 2024.³

Ca răspuns la dificultățile întâmpinate de elevi în procesul de învățare, precum și la provocările profesorilor în procesul de predare, dar și în vederea respectării dreptului minorităților naționale de a învăța în limba maternă, au fost realizate traduceri în limbile maghiară și germană.⁴ În forma actuală, însă, predarea în limbile minorităților naționale nu valorifică suficient dimensiunea regională și rolul diverselor grupuri etnice în istoria Holocaustului.

¹ Ordin privind aprobarea programei școlare pentru disciplina de studiu obligatorie Istoria evreilor. Holocaustul, clasa a XI-a/a XII-a, învățământ liceal și profesional. În: *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 739, 9 august 2023, 10-16.

² Florin Petrescu, *Istoria evreilor. Holocaustul. Manual pentru liceu*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2005.

³ Felicia Waldman, Anca Tudorancea, Adrian Cioflâncă, Carol Iancu, Adriana Radu, Bogdan-Florin Romandaș, *Istoria evreilor. Holocaustul. Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, București, Editura Corint, 2024; Felicia Elena Boșcodeală, Loredana Ciobanu, Nicolae Șerban, *Istoria evreilor. Holocaustul. Clasa a XI-a/a XII-a*, București, Editura Booklet, 2024; Alexandru Florian (coord.), *Istoria evreilor. Holocaustul. Clasa a XI-a, a XII-a*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2024; Cosmin-Ionuț Florea, Viorica Stan, Dragoș Lucian Țigău, *Istoria evreilor. Holocaustul. Manual pentru clasele a XI-a/a XII-a*, București, Editura Sigma, 2024; Aurel Constantin Soare, Irina Ema Săvuță, Maria Rados, Iuliana Maria Căplescu, *Istoria evreilor. Holocaustul. Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, București, Editura Litera, 2024.

⁴ Constantin Soare, Irina Ema Săvuță, Maria Rados, Iuliana Maria Căplescu, *A zsidóság történelme. A holokauszt. Tankönyv a 11./12. osztály számára*, București, Editura Litera, 2025; Constantin Soare, Irina Ema Săvuță, Maria Rados, Iuliana Maria Căplescu, *Geschichte der Juden. Der Holocaust. Lehrbuch für die 11./12. Klasse*, București, Editura Litera, 2025.

Pentru a crește relevanța și impactul educațional este necesară adaptarea conținuturilor și a metodologiilor didactice la specificul comunităților locale. Acest *policy brief* propune măsuri concrete pentru integrarea perspectivelor regionale și pentru sprijinirea profesorilor în acest proces. El este realizat în concordanță cu ghidurile metodologice publicate de Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, precum și de International Holocaust Remembrance Alliance.⁵

Necesități

Elevii aparținând minorităților naționale necesită o transmitere adaptată a cunoștințelor, întrucât, din perspectivă evreiască, România este o țară complexă, caracterizată prin diversitate regională. După formarea României Mari, în urma Primului Război Mondial, s-au unit comunități evreiești cu culturi, limbi și statute juridice diferite. În Vechiul Regat, o parte semnificativă a evreilor din sudul României avea origini sefarde și era, în mare măsură, integrată în societatea și cultura românească. În Moldova, în schimb, exista o comunitate evreiască mai tradițională, de tip așkenaz, ai cărei membri utilizau în viața cotidiană, pe lângă limba română, și idișul. În Basarabia, o mare parte a populației evreiești cunoștea, pe lângă idiș, și limba rusă. În Bucovina, evreii utilizau limba germană și au adoptat elemente culturale germane destul de numeroase. În Transilvania, majoritatea evreilor au urmat calea asimilării lingvistice și culturale maghiare, în timp ce în regiuni precum Maramureșul se utiliza concomitent idișul, maghiara și româna.

În acest context, elevii din învățământul minoritar trebuie să se familiarizeze și cu istoria acelor comunități evreiești cu care propriile lor comunități etnice – maghiare, germane, ucrainene sau rome – au interacționat în trecut. Este important ca aceștia să cunoască, pe de o parte, beneficiile conviețuirii din perioada anterioară Holocaustului (de exemplu, contribuțiile unor personalități de origine evreiască la viața culturală, socială și economică minoritară – maghiară sau germană) și, pe de altă parte, participarea propriului grup etnic la persecutarea evreilor, depozitarea acestora de bunuri și mai ales la desfășurarea Holocaustului. Astfel, elevii germani trebuie să învețe despre antisemitismul și nazismul manifestate în rândul comunităților germane din Transilvania și Banat, precum și despre participarea etnicilor germani la persecuțiile împotriva evreilor. În mod similar, elevii maghiari trebuie să cunoască nu doar

⁵ Marius Cazan, Gabriel Stan, *Ghid metodologic pentru predarea disciplinei „Istoria evreilor. Holocaustul”*, București, INSHR-EW, 2025; *Recomandări privind predarea și învățarea despre Holocaust*, IHRA, 2019 (<https://holocaustremembrance.com/wp-content/uploads/2023/09/Recomandari-privind-predarea-si-invatarea-despre-holocaust-.pdf#page=19.99>).

pogromurile de la București și Iași și deportările în Transnistria prezentate în manuale, ci și antisemitismul și persecuțiile împotriva evreilor din nordul Transilvaniei și implicarea populației maghiare în depozitarea evreilor locali. Pe lângă aceste obiective generale, este de asemenea esențială acordarea unei atenții sporite dimensiunii regionale și locale.

Soluții

Aspectele menționate au fost discutate în cadrul unui program de formare destinat profesorilor de istorie din învățământul gimnazial, liceal și profesional cu predare în limba maghiară. Programul, organizat în 2024 de Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (Cluj-Napoca), Casa Corpului Didactic „Apáczai Csere János” Harghita (Miercurea Ciuc) și Departamentul de Istorie în Limba Maghiară din cadrul Facultății de Istorie și Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” (Cluj-Napoca), a reunit peste 40 de profesori din județele Mureș, Harghita, Covasna și Brașov. Scopul programului a fost aprofundarea cunoștințelor despre istoria evreilor din România, cu accent pe perioada Holocaustului, precum și familiarizarea cu utilizarea tehnologiilor digitale în procesul de predare-învățare-evaluare. În cadrul discuțiilor, una dintre problemele centrale a fost adaptarea predării la specificul regional și local.

Pe lângă obiectivele generale formulate în ordinul ministerial din 9 august 2023, a devenit clar faptul că este esențial ca elevii aparținând minorităților naționale să perceapă această disciplină ca fiind relevantă pentru propria identitate, identificând puncte de conexiune care să le mențină interesul pentru istoria tragică a țării și a contextului regional mai larg. Istoria evreilor din România și Holocaustul nu trebuie percepute ca fenomene „îndepărtate” – rezultatul exclusiv și doar al acțiunilor autorităților române și ale populației majoritare – ci ca procese istorice în care au fost implicate și alte grupuri etnice.

În acest sens, Ministerul Educației ar trebui să includă în ghidurile metodologice ca profesorii care predau în limbile minorităților naționale să completeze conținutul manualelor prin:

1. Prezentarea relațiilor și interacțiunilor istorice dintre propriul grup etnic și comunitățile evreiești;
2. Discutarea rolului propriului grup etnic în cadrul Holocaustului;
3. Abordarea responsabilității, asumării și confruntării cu trecutul;
4. Prezentarea unor exemple în care creștinii (etnici români sau minoritari) au ajutat evrei persecutați în timpul Holocaustului;
5. Analiza discursului antisemit contemporan din cadrul comunităților locale;
6. Propunerea de proiecte cu dimensiune regională și locală;

7. Organizarea de vizite la obiective evreiești locale (cimitire, sinagogi, monumente memoriale, foste ghetouri, clădiri civile evreiești).

Impact așteptat

Adaptarea conținuturilor didactice la specificul elevilor aparținând minorităților naționale, cu respectarea curriculumului școlar, contribuie la creșterea interesului față de disciplină și la o mai bună înțelegere a istoriei evreilor și a Holocaustului din România, a relațiilor interetnice din România în sens mai larg. Astfel, elevii vor putea dobândi cunoștințe și competențe cum ar fi:

1. Cunoștințe despre istoria evreilor din România, completate cu istoria comunităților evreiești locale relevante;
2. Cunoștințe privind diversitatea internă a comunităților evreiești din România (diferențe regionale, lingvistice, culturale și religioase);
3. Înțelegerea relațiilor de conviețuire dintre evrei și celelalte populații;
4. Cunoașterea participării la Holocaust a diferitelor grupuri etnice din România ;
5. Dezvoltarea competențelor de identificare și analiză a discursului instigator la ură;
6. Dezvoltarea gândirii critice și a responsabilității civice în raport cu trecutul și prezentul.

Concluzie

Pentru ca disciplina „Istoria evreilor. Holocaustul” să își atingă pe deplin obiectivele educaționale este esențială adaptarea predării la specificul elevilor din învățământul în limbile minorităților. Integrarea dimensiunii regionale și a perspectivelor multiple nu reprezintă doar o îmbunătățire pedagogică, ci o condiție necesară pentru o educație istorică relevantă și incluzivă.

Autor: Attila Gidó